

Adatlap¹ témahirdetési javaslatához a Csonka Pál Doktori Iskola Tanácsa részére

Témavezető² neve: Mezős Tamás
e-mail címe³: mezos@eptort.bme.hu

Téma címe: A Magyar Királyi Honvédség építkezései 1868-1918; 1922-1945

A **téma** rövid leírása⁴:

A kiegyezés után az Osztrák-Magyar Monarchia megalakulását követően, az uralkodó 1868. december 5-én hagyta jóvá azt a törvénycsomagot, amelynek értelmében létrejöhetett a Magyar Királyi Honvédség. A szervezet a Monarchia megszűnéséig, 1918-ig állt fenn. Az önálló Magyar Királyság létrejöttét, 1922 követően szervezték meg ismét előbb csak önkéntesekből, majd reguláris hadsereggé a Királyi Honvédséget és Légierőt.

A Honvédséget fennállásának két, jól elkülöníthető időszakában, alapvetően különböző védelmi doktrína mentén szervezték. A feladatok különbözőségéből következően a Honvédség építkezései is jól elkülöníthető szakaszra bonthatók. A kutatás során a Hadtörténeti Intézetben, illetve a bécsi Kriegsarchivban fellelhető tervek és iratok alapján lehet meghatározni azokat az épülettípusokat, amelyek a hadsereg védelmi és elhelyezési igényeinek az ellátására születtek. Az elemzés során értékelni kell a funkcionális igények és a tervekben, illetve a létező épületeken megismerhető térszerkezeti megoldásokat, illetve a korszakok általános építészetének a hatását a hadsereg építkezéseire.

A **téma** meghatározó irodalma⁵:

- Sauchelli, Andrea; Functional Beauty, Perception, and Aesthetic Judgements. *British Journal of Aesthetics* 53 (1):41-53 (2013)
- Sauchelli, Andrea; On Architecture as a Spatial Art. *Nordic Journal of Aesthetics* 43 (2012)
- Viñas, Salvador Muñoz; *Contemporary Theory of Conservation*. Elsevier, Amsterdam, etc. 2009
- *Rational Decision-making in the Preservation of Cultural Property* ed.: N.S. Baer, F. Snickars Berlin 2001. Dahlem Univ Press
- Baldini, U; *Teoria de restauro e unità di metodologia* (2. vols) Firenze 1978. Nardini Editore

---

¹ Az adatlapot egy példányban kinyomtatva és aláírva a Szilárdságtani Tanszék titkárságára, egy elektronikus változatban pedig a Doktori Iskola titkárának (Maróty Katalin mkata@et.bme.hu) kell eljuttatni. A témahirdetés elfogadása esetén az adatlap felkerül a Csonka Pál Doktori Iskola (www.szt.bme.hu/doktori), a témahirdetés rövid leírása pedig az Országos Doktori Tanács honlapjára (<http://www.doktori.hu/>)

² A témahirdetés elfogadása automatikusan a témavezető akkreditációját is jelenti a 2010. évi felvételi eljáráshoz.

³ Kérjük, olyan elérhetőséget adjon meg, ahová biztonsággal küldhetünk hivatalos értesítéseket.

⁴ A téma (szóközökkel) 2000-4000 leütés hosszú – a jelentkező hallgatókat bővebben tájékoztató változatát, (mely a téma fent megadott releváns nemzetközi irodalmára tételesen hivatkozik) – kérjük mellékelten megadni.

⁵ Minimum 5, maximum 10 cikket vagy monográfiát kérünk felsorolni, melyben feltétlenül szerepelnie kell a legfrissebb, legismertebb eredményeknek.

- De la Torre, M; Assessing the Values of Cultural Heritage The Getty Conservation Institute www.getty.edu/conservation/publications/pdf_publications/assessing.pdf 2012. március 3
- Historical and Philosophical Issues in the Conservation of Cultural Heritage (ed. Stanly Price, N., Kirby Talley, M. et al) The Getty Conservation Institute LA 1996.

A téma hazai és nemzetközi folyóiratai⁶:

- Acta Historiae Artium (MTA)
- Történelmi Szemle (MTA)
- Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchives
- Hadtörténeti Közlemények (Hadtörténeti Intézet és Múzeum)
- Építés- Építészettudomány (MTA)
- Műemlékvédelem

A témavezető fenti folyóiratokban megjelent 5 közleménye:

- Mezős T.: A magyar műemlékvédelem elmúlt 50 éve – Tézisek a műemlékvédelem elméletének és gyakorlatának értékeléséhez. Építés- Építészettudomány 2002. 1-2
- Mezős T.: Az aquincumi helytartói palota – A tervezett rekonstrukció Magyar Építőművészet 2003/4. p. 30-32.
- Mezős T.: A szombathelyi Iseum helyreállítás-története és új elvi rekonstrukciója. Építés- Építészettudomány 2005. 33 (3-4) p. 245-287.
- Mezős T.: Az építészeti tér antropológiai értelmezésének lehetősége. Műemlékvédelem LIII. évf. 2009. 4. szám p. 261-269.
- Mezős T.: Római kori rommaradványok konzerválása és bemutatása. Előadás, elhangzott a Tusnád 2011. XV. ülészak – Várak, erődítések újra használatban. Gyulafehérvár 2011. május 21. Megjelenés alatt: Transylvania Nostra V. évf. 19. szám 2011/3. pp. 44-

A témavezető utóbbi tíz évben megjelent 5 legfontosabb publikációja:

- T. Mezős – C. Wagenaar: Story within a story – Recent developments in Budapest; Archis – Architecture, City, Visual Culture, Nederlands Architectuurinstituut, Elsevier Archis 5. 2000/3 p. 8-19
- Mezős T.: A New Concept for the Reconstruction of the Iseum of Szombathely. Aegyptus et Pannonia 1. Acta Symposii anno 2000. Szerk. H. Győry, Zs. Mráv Publication du Comité de l'Égypte Ancienne de l'Association Amicale. Budapest 2002. p. 129-145
- Mezős T.: A magyar műemlékvédelem elmúlt 50 éve – Tézisek a műemlékvédelem elméletének és gyakorlatának értékeléséhez. Építés- Építészettudomány 2002. 1-2
- Mezős T.: Épületkutatás – Bauforschung – Building archaeology – Archéology du bâti. Műemlékvédelem LII. évf. 2008. 6. p. 376-388.
- Mezős T.: Erődítések kutatásának elvei. Előadás, elhangzott a Tusnád 2011. XV. ülészak – Várak, erődítések újra használatban. Gyulafehérvár 2011. május 18. Megjelenés alatt: Transylvania Nostra year VI. issue 2012.

---

⁶ Minimum 5, maximum 10 folyóirat megadását kérjük, melyek között feltétlenül szerepelnie kell a PhD fokozatszerzés szempontjából elengedhetetlen (Scopus és/vagy Sci illetve Iconda minősítésű idegen nyelvű folyóiratoknak is. Kérjük, ezeket a periodikákat a felsorolásban jelöljék meg.

A témavezető eddigi doktoranduszai⁷:

név (felvétel éve/abszolutórium megszerzésének éve/PhD fokozat éve)

- Farham Albujsdam	1996	Hajnóczi Gyula halála után irányítottam volna a munkáját, de évközben külföldre távozott
- Tóth Nikoletta	1999/ - / -	2 év lyoni ösztöndíj után, hazatérve, nem folytatta tanulmányait
- Vörös Győző	2000/ - /2001	
- Zsembery Ákos	2001/2005/2010	új témával 2004 óta voltam a témavezetője
- Fábián András	2003	az első évet sem fejezte be
- Tamáska Máté	2004/2008/2010	
- Kiss Zsuzsanna Emília	2002/2005	új témával 2004 óta vagyok a témavezetője, jelenleg régészetből szakdolgozatát írja
- Lantos Zsolt Gábor	2006/2010	
- Orbán György	2011	
- Tempfli M. Szilárd	2012	

Melléklet: a téma bővebb leírása

Budapest, 2013. február 6.

Témavezető aláírása

---

⁷ Kérjük, a témavezetési tevékenységre vonatkozó adatokat abban az esetben is adja meg, ha témavezetőként a DI már korábban akkreditálta, vagy törzstagként témavezetői akkreditációja nem szükséges.

A **téma** részletes leírása:

A kiegyezés után az Osztrák-Magyar Monarchia megalakulását követően, az uralkodó 1868. december 5-én hagyta jóvá azt a törvénycsomagot, amelynek értelmében létrejöhetett a Magyar Királyi Honvédség. A szervezet a Monarchia megszűnéséig, 1918-ig állt fenn. A trianoni békekötés után, az önálló Magyar Királyság létrejöttét, 1922 követően szervezték meg ismét – előbb csak önkéntesekből, majd reguláris hadsereggé – a Királyi Honvédséget és Légierőt.

A Honvédséget fennállásának két, jól elkülöníthető időszakában, alapvetően különböző védelmi doktrínák mentén szervezték. A Magyarország területén folytatott építkezések a hadsereg egyenletes területi elhelyezkedését voltak hivatva biztosítani. Kifejezetten védelmi célú építmények csak a Kárpátokban épültek, de összefüggő védelmi rendszert ezek sem alkottak. A komáromi erődrendszerhez hasonló, Bécs védelmét ellátó erődítések a Magyar Királyság területén a kiegyezés után nem épültek. A döntően ellátó feladatokkal megépült laktanyák, parancsnoki komplexumok és raktárak elhelyezkedése jól tükrözi a kor hadseregszervezésének a filozófiáját. Az uralkodó doktrína – az építetói szándék – és az ezekre adott építészeti válaszok összefüggéseinek elemzésére, az építészet oldaláról mindeztidáig nem született tudományos feldolgozás.

A Honvédség építkezéseinek jól elkülöníthető második szakaszában, a hadseregfejlesztés tiltásának a korszakában is, tehát már 1922 után is, épültek az akkor még önkéntes hadsereg számára épületek, mindenenek előtt oktatási intézmények. Ezek funkcionális szempontból a korszak legfontosabb európai katonai képzőhelyeinek épületeinél nem rosszabb minőségben készültek el. A '30-as évektől és legfőképp Gömbös Gyula miniszterelnökségének idejétől a honvédségi fejlesztések súlypontja az ellátó és elhelyező körzetek építésére tevődött. Részben a Monarchia idejében épült laktanyákat korszerűsítették, de a védelmi doktrína szellemében a keleti és az északi határok megerősítésével, a szomszédos államok esetleges támadásának elhárítására készültek fel új honvédségi épületek építésével. A bécsi döntések után, a visszacsatolt területeken, a részben régi, részben új határok mentén jelentős védelmi építkezések folytak. A korszak honvédségi építkezéseinek építészeti szempontú számbavétele és értékelése mind a mai napig nem történt meg.

A kutatás során a Hadtörténeti Intézetben, illetve a bécsi Kriegsarchivban fellelhető tervek és iratok alapján lehet meghatározni azokat a tendenciákat, épülettípusokat, amelyek a hadsereg védelmi és elhelyezési igényeinek az ellátására születtek. Fontos tanulsággal szolgálhat az ország területén elhelyezkedő komplexumok struktúrájának vizsgálata, amely híven tükrözheti a védelmi doktrínára adott építészeti válaszokat tükrözi. Az elemzés során értékelni kell a funkcionális igények és a tervekben, illetve a létező épületeken megismerhető térszerkezeti megoldásokat, illetve a korszakok általános építészetének a hatását a hadsereg építkezéseire.